

ХАЙДУТИНЪТ И ЗЛАТНАТА ЯБЪЛКА

Ще продължа с още един пример, за който също може да се каже, че е носител на стари представи и знания, съотнасящи се с прехода към хайдушки статус в контекста на годишния хайдушки цикъл.

Стефан Караджа съобщава своето решение на майка си да отиде „на връх на Стара планина, на хайдушката равнина“, за да откъсне растящата там златна ябълка. Въпреки нейните предупреждения, че там ще го убият турците, той заминава, където е заловен и убит от тях. Следва известният мотив за търкалящата се отрязана глава, проклинаща непослушанието спрямо майката.⁸³

По всяка вероятност тук е налице вариант на разпространения в епическите песни мотив за откъсване на златна ябълка, винаги свързан със сватбата на юнака,⁸⁴ но развил се в съответствие с идеите на хайдушкия фолклор. Подвигът /откъсването на златната ябълка или поне подчертаният стремеж към това/ е налице, вече не във връзка със сватба, но пак с осъществяване на преход. Целта е златната ябълка, намираща се на върха на планината, на хайдушката равнина /по смисъл равно на хайдушкото сборище/, за чието достигане героят трябва да извърши пътуване от д о л у към г о р е, от ниското към високото, преминавайки от едно пространство в друго. Знаците на отвъдното са ябълката⁸⁵ и това, че е златна.⁸⁶ Движението на героя от пространството на социума към природното пространство, от културното към некултурното пространство става по вертикалата, което напомня образа на световното дърво. Още повече, че там, г о р е расте златна ябълка. Ясно е, че силният стремеж към върха, въпреки предупрежденията на майката, е свързан с нещо много важно. Мисля, че то може да се съотнесе с осъществяването на преход в статуса на героя